

DE VLAAMSE MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: aanpak minimumdoelen basisonderwijs, eerste graad secundair onderwijs en zevende leerjaar secundair onderwijs

De onderwijskwaliteit staat onder druk. Dit werd reeds meermaals bevestigd via de dalende trends in internationaal vergelijkend onderzoek. Daarom is het logisch en raadzaam om de basis van ons onderwijs aan te pakken en dus de minimumdoelen voor het basisonderwijs te actualiseren en ambitieuzer te maken. We focussen op een stevige basis ter voorbereiding van een succesvolle studier carrière in het secundair onderwijs en het hoger onderwijs. We zorgen ervoor dat de minimumdoelen Nederlands voor het kleuteronderwijs te bereiken zijn. Daarnaast komt de focus in het lager onderwijs te liggen op Nederlands en wiskunde en gaat minstens de helft van de onderwijstijd naar Nederlands en wiskunde, in betrokken leergebieden en/of in andere leergebieden.

Simultaan worden de minimumdoelen van de eerste graad secundair onderwijs geactualiseerd en de minimumdoelen van het zevende leerjaar secundair onderwijs vastgelegd. Ook hier wordt er prioriteit gegeven aan Nederlands, wiskunde, wetenschappen en andere talen.

Globale Aanpak

DOELSTELLING

De dalende trends in de internationaal vergelijkende onderzoeken, zoals de recente PIRLS-resultaten, tonen aan dat het van belang is om de basis van ons onderwijs aan te pakken. Daarom is het logisch om de minimumdoelen voor het basisonderwijs te actualiseren en ambitieuzer te maken. De minimumdoelen basisonderwijs dateren namelijk al van 1998. In de loop der jaren zijn voor bepaalde leergebieden de minimumdoelen geactualiseerd, maar het totale pakket is niet meer herbekeken, noch volledig afgestemd op wat de huidige samenleving vraagt. Het is daarom cruciaal om zo snel als mogelijk nieuwe minimumdoelen voor het basisonderwijs te ontwikkelen.

Verder werd ondertussen ook de leerplicht verlaagd naar 5 jaar. We moeten de lat dus ook hoger durven leggen voor het kleuteronderwijs. Daarom zullen er ook te bereiken minimumdoelen gelden voor Nederlands in het kleuteronderwijs. Hiertoe passen we de artikels 12/1 en 13/1 van het decreet basisonderwijs niet aan. De klassenraad van het kleuteronderwijs geeft advies of een kleuter kan overgaan naar het lager onderwijs, maar het zijn de ouders die finaal beslissen.

Simultaan worden ook de minimumdoelen voor de eerste graad secundair onderwijs geactualiseerd. De nieuwe werkwijze en inhoudelijke klemtonen in de nieuwe minimumdoelen van de tweede en derde graad secundair onderwijs hebben namelijk een impact op de minimumdoelen van de eerste

graad secundair onderwijs. Meteen worden ook de minimumdoelen voor het zevende leerjaar secundair onderwijs vastgelegd aangezien de modernisering van het secundair onderwijs daar opstart vanaf 1 september 2025. Hiervoor zal een selectie gemaakt worden uit de minimumdoelen van de dubbele finaliteit derde graad.

Kortom, volgende sets van doelen worden ontwikkeld:

1. Op het einde van de kleuterschool:
 - a. minimumdoelen voor de sleutelcompetenties Nederlands, te bereiken op populatieniveau;
 - b. minimumdoelen voor alle andere sleutelcompetenties, na te streven op populatieniveau.
2. Op het einde van het lager onderwijs: minimumdoelen te bereiken op populatieniveau.
3. Op het einde van de eerste graad secundair onderwijs: minimumdoelen te bereiken op populatieniveau.
4. Uitbreidingsdoelen Nederlands voor de eerste graad secundair onderwijs voor een bepaalde leerlingenpopulatie. De uitbreidingsdoelen Nederlands worden afzonderlijk bepaald voor het eerste leerjaar A en het tweede leerjaar A samen en het eerste leerjaar B en het tweede leerjaar B samen. De uitbreidingsdoelen Nederlands voor het eerste leerjaar B en het tweede leerjaar B zijn de minimumdoelen met betrekking tot competenties in het Nederlands voor het eerste leerjaar A en het tweede leerjaar A.
5. Op het einde van het zevende leerjaar gericht op het hoger onderwijs: minimumdoelen te bereiken op populatieniveau.

Uiteraard is het ook hier de bedoeling dat het ambitieniveau hoog ligt. Er worden daarom doordachte keuzes gemaakt en prioriteiten gesteld.

Dit voorstel legt de aanpak voor de ontwikkeling van deze nieuwe onderwijsdoelen vast met betrekking tot de gehanteerde methodiek, de omvang, de gedetailleerdheid en de haalbaarheid. Bovendien voorziet het voorstel in de benodigde ruimte voor het eigen pedagogisch project en de, in beginsel, verzoenbaarheid hiermee.

MINIMUMDOELEN

De nieuwe minimumdoelen zullen cfr. het kaderdecreet sober, duidelijk, competentiegericht en evalueerbaar geformuleerd zijn.

Minimumdoelen zijn ambitieus en vertrekken van de 16 sleutelcompetenties, die zijn ingeschreven in het kaderdecreet onderwijsdoelen.

Sleutelcompetenties

Het gaat om volgende sleutelcompetenties:

1. competenties op het vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en op vlak van lichamelijke, geestelijke en emotionele gezondheid;
2. competenties in het Nederlands;
3. competenties in andere talen;
4. digitale competentie en mediawijsheid;
5. sociaal-relatieve competenties;
6. competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie;
7. burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven;
8. competenties met betrekking tot historisch bewustzijn;
9. competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn;
10. competenties inzake duurzaamheid;
11. economische en financiële competenties;
12. juridische competenties;

13. leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken;
14. zelfbewustzijn en zelfexpressie, zelfsturing en wendbaarheid;
15. ontwikkeling van initiatief, ambitie, ondernemingszin en loopbaancompetenties;
16. cultureel bewustzijn en culturele expressie.

De sleutelcompetenties worden in samenhang gelezen. Gedurende het geheel van de leerplicht dienen alle sleutelcompetenties aan bod te komen.

Bij de minimumdoelen voor de eerste graad secundair onderwijs en de minimumdoelen voor het zevende leerjaar secundair onderwijs wordt er prioriteit verleend aan de sleutelcompetenties Nederlands, andere talen en wiskunde, exacte wetenschappen en technologie. Voor de minimumdoelen voor het lager onderwijs wordt er prioriteit gegeven aan Nederlands en wiskunde. In het kleuteronderwijs wordt er prioriteit gegeven aan Nederlands.

Van de totale onderwijstijd die nodig is om de minimumdoelen te bereiken in het lager onderwijs moeten de overkoepelende commissie en de algemene ontwikkelcommissie de minimumdoelen Nederlands en wiskunde zo omschrijven dat er minimum 50% van de onderwijstijd nodig is voor Nederlands en wiskunde, in betrokken leergebieden en/of in andere leergebieden.

Om de haalbaarheid van het curriculum te bewaken, zal niet elke sleutelcompetentie evenveel nadruk krijgen in het vernieuwde curriculum voor het basisonderwijs, de eerste graad secundair onderwijs en het zevende leerjaar secundair onderwijs. Het aantal doelen of de omvang ervan zal verschillen naargelang de sleutelcompetentie. Net zoals bij de ontwikkeling van de minimumdoelen tweede en derde graad secundair onderwijs, kunnen de ontwikkelcommissies ervoor kiezen om geen afzonderlijke minimumdoelen te ontwikkelen voor bepaalde sleutelcompetenties, maar te verwijzen naar de minimumdoelen van inhoudelijk verwante sleutelcompetenties.

Reductie en versoering

Bij de opmaak van de nieuwe minimumdoelen voor het basisonderwijs en het secundair onderwijs (eerste graad en zevende leerjaar) wordt rekening gehouden met volgende uitgangspunten:

- ✓ We leggen een beperkt aantal sober geformuleerde, duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare minimumdoelen vast waar kennis telkens geëxpliciteerd wordt en vaardigheden, inzichten en indien van toepassing attitudes aan bod komen.
- ✓ Voor de minimumdoelen basisonderwijs wordt niet vertrokken van een wit blad maar van de startvoorstellen die dateren uit 2020. De minimumdoelen Nederlands voor het kleuteronderwijs zijn te bereiken op populatieniveau.
- ✓ Als uitgangspunt voor de minimumdoelen van de eerste graad secundair onderwijs vertrekken we van de huidige minimumdoelen eerste graad secundair onderwijs én de vernieuwde minimumdoelen tweede en derde graad secundair onderwijs.
- ✓ Als uitgangspunt voor de minimumdoelen van het zevende leerjaar gericht op het hoger onderwijs, waarin een diploma secundair onderwijs (onderwijskwalificatie 4) wordt uitgereikt, vertrekken we van de vernieuwde minimumdoelen van de derde graad dubbele finaliteit.
- ✓ Minimumdoelen hebben geen didactische inkleuring.
- ✓ Het kaderdecreet bepaalt dat minimumdoelen in de eerste graad secundair onderwijs geformuleerd worden per stroom. Dit betekent dat er minimumdoelen geformuleerd moeten worden voor de A- en de B-stroom.

WERKWIJZE

De ontwikkeling van de minimumdoelen in het basisonderwijs, de minimumdoelen in de eerste graad secundair onderwijs en het vastleggen van de minimumdoelen in het zevende leerjaar secundair onderwijs gebeuren gelijktijdig. Er worden twee overkoepelende commissies opgericht: één voor het basisonderwijs en één voor het secundair onderwijs. Deze commissies bewaken tijdens het gehele proces de volledige set van minimumdoelen in functie van ambitie en haalbaarheid.

De overkoepelende commissie bestaat telkens uit 12 leden: twee vertegenwoordigers vanuit de verschillende onderwijsverstrekkers en twee vertegenwoordigers van de bevoegde administratie. In functie van de agenda kunnen de onderwijsverstrekkers samen beslissen om één of enkele specialisten uit te nodigen in een adviserende rol.

Voor het basisonderwijs wordt niet gewerkt met verschillende ontwikkelcommissies, maar met één algemene ontwikkelcommissie. Op die manier wordt invulling gegeven aan een breed en geïntegreerd curriculum zoals dat vandaag reeds bestaat in het basisonderwijs. Dit komt ook ten goede aan de haalbaarheid van de minimumdoelen.

Voor het vastleggen van de minimumdoelen van het zevende leerjaar gericht op hoger onderwijs wordt tevens gewerkt met één ontwikkelcommissie.

Voor het basisonderwijs geldt volgende werkwijze:

- Het voorstel voor de minimumdoelen basisonderwijs vertrekt vanuit de overkoepelende commissie naar de algemene ontwikkelcommissie en is gebaseerd op de startvoorstellen van 2020. De algemene ontwikkelcommissie ontvangt en bespreekt dat voorstel. In het lager onderwijs moet er over gewaakt worden dat deze voorstellen voldoende ambitieus zijn en dat er minstens 50% van de onderwijstijd wordt gependeed aan Nederlands en wiskunde, in betrokken leergebieden en/of in andere leergebieden. In het kleuteronderwijs worden te bereiken minimumdoelen voor Nederlands geformuleerd. De andere sleutelcompetenties in het kleuteronderwijs blijven na te streven.

Voor het secundair onderwijs geldt volgende werkwijze:

- Vanuit de overkoepelende commissie vertrekt een voorstel van minimumdoelen voor de eerste graad secundair onderwijs naar de ontwikkelcommissies op basis van de eerder goedgekeurde minimumdoelen eerste graad secundair onderwijs.
- Vanuit de overkoepelende commissie vertrekt een voorstel van minimumdoelen voor het zevende leerjaar secundair onderwijs naar de ontwikkelcommissie op basis van een selectie van de minimumdoelen van de derde graad dubbele finaliteit.

Voor beide geldt:

- De ontwikkelcommissies komen elk voor hun eigen opdracht in consensus tot een voorstel.
 - o Wanneer de ontwikkelcommissie niet tot een consensus komt, gaan de diverse beargumenteerde standpunten naar de overkoepelende commissie die een beslissing neemt.
- Het voorstel wordt vervolgens bezorgd aan de valideringscommissie die tussentijdse feedback geeft over de coherentie, de consistentie en de evalueerbaarheid.
- De tussentijdse feedback wordt verwerkt door de overkoepelende commissies in samenwerking met de ontwikkelcommissies.
- Wanneer er geen compromis wordt gevonden na de tussentijdse feedback tussen de overkoepelende commissie en de valideringscommissie treedt de minister van Onderwijs op in een bemiddelende rol.
- De valideringscommissie gaat over tot een finale validering.
- Wanneer er geen compromis wordt gevonden na de finale validering tussen de overkoepelende commissie en de valideringscommissie treedt de minister van Onderwijs op in een bemiddelende rol.

Doorheen het volledige proces is er nood aan duidelijke afspraken en wordt gewerkt met duidelijke verslaggeving. Op regelmatige basis is er overleg tussen de minister, de hoofden van de onderwijsverstrekkers en de valideringscommissie.

IMPLEMENTATIE MINIMUMDOELEN

- 1 september 2024: minimumdoelen eerste graad secundair onderwijs
- 1 september 2025: minimumdoelen kleuteronderwijs en lager onderwijs in alle jaren
- 1 september 2025: minimumdoelen zevende leerjaar secundair onderwijs (omwille van de uitrol van de modernisering secundair onderwijs)

Vandaag geldt een decretaal vastgelegde gedoogperiode van twee jaar. Die blijft gelden voor de nieuwe minimumdoelen voor de 1ste graad secundair onderwijs en voor het 7de leerjaar. Voor het basisonderwijs wordt voorzien in een decretaal vastgelegde gedoogperiode van drie jaar. Als de onderwijsinspectie bij een doorlichting in die periode vaststelt dat de nieuwe minimumdoelen niet of onvoldoende bereikt zijn, kan dat niet leiden tot een ongunstig advies.

AFSPRAKENKADER MINIMUMDOELEN BASISONDERWIJS, EERSTE GRAAD SECUNDAIR ONDERWIJS EN ZEVENDE LEERJAAR SECUNDAIR ONDERWIJS

Dit afsprakenkader dient samen gelezen te worden met de globale aanpak. Beide dienen als leidraad voor de werkzaamheden van de overkoepelende commissies, de algemene ontwikkelcommissie (basisonderwijs), de ontwikkelcommissies (eerste graad secundair onderwijs en zevende leerjaar secundair onderwijs) en de valideringscommissie.

Volgende richtlijnen gelden:

MINIMUMDOELEN

We benoemen de 'eindtermen' als 'minimumdoelen'. De minimumdoelen worden letterlijk opgenomen in de leerplannen wat tot gevolg heeft dat ze, in beginsel, verzoenbaar moeten zijn met de verschillende eigen pedagogische projecten, en ook voldoende ruimte moeten laten voor de formulering van eigen doelen passend binnen het eigen pedagogisch project. De minimumdoelen worden wel voldoende concreet en duidelijk geformuleerd.

WAT BETREFT DE SLEUTELCOMPETENTIES

De sleutelcompetenties worden in samenhang gelezen. Dit betekent dat

- ✓ herhalingen geschrapt worden: minimumdoelen zijn slechts bij één sleutelcompetentie terug te vinden;
- ✓ sommige sleutelcompetenties "leeg" kunnen blijven maar waar er een algemene formulering of verwijzing(en) opgenomen wordt/worden;
- ✓ sommige sleutelcompetenties heel summier kunnen worden ingevuld.

In het kleuteronderwijs wordt prioriteit verleend aan de minimumdoelen Nederlands. In het lager onderwijs wordt prioriteit verleend aan de minimumdoelen Nederlands en wiskunde. In het secundair onderwijs aan de sleutelcompetenties Nederlands, andere talen en wiskunde, exacte wetenschappen en technologie.

WAT BETREFT DE OPBOUW VAN DE MINIMUMDOELEN

Als uitgangspunt vertrekken we van de principes gehanteerd bij de nieuwe minimumdoelen tweede en derde graad secundair onderwijs. Dit operationaliseren we op grond van volgende principes:

- ✓ Minimumdoelen worden sober geformuleerd in doelzinnen met duidelijke handelingswerkwoorden waarbij de kennis telkens geëxpliciteerd wordt en desgevallend de relevante context. Het geheel van elk minimumdoel is zo geschreven dat duidelijk is wat wordt verwacht (evalueerbaarheid). De minimumdoelen zijn in hun samenhang competentiegericht:

de totale set van minimumdoelen bepaalt het vermogen van leerlingen om kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes aan te wenden in hun handelen. Niet in elk minimumdoel komen die elementen allemaal noodzakelijk apart aan bod.

- ✓ Een minimumdoel bestaat in beginsel uit één doelzin met één handelingswerkwoord maar waar nodig kan gekozen worden voor meerdere handelingswerkwoorden.
- ✓ De kennis wordt in principe geïntegreerd in de doelzin en wordt desgevallend apart geëxpliciteerd.
- ✓ Relevante, functionele contexten worden enkel in de doelzin opgenomen indien noodzakelijk. Uitzonderlijk kunnen die opgenomen worden in een verduidelijkende voetnoot bij het minimumdoel.
- ✓ Minimumdoelen hebben geen didactische inkleuring.
- ✓ Kennis die aan bod kwam in de minimumdoelen van het basisonderwijs of een voorafgaande graad, wordt in de regel niet meer herhaald in de eindtermen van de daaropvolgende graad, met uitzondering van de minimumdoelen voor de B-stroom.
- ✓ Wanneer minimumdoelen een identieke formulering hebben wordt de aanduiding van de leerlijn vermeld als voetnoot.. Waar nodig worden minimumdoelen verder geconcretiseerd via een “zoals-constructie” opgenomen in de memorie van toelichting bij het decreet.
- ✓ We schrappen de cognitieve, de affectieve en de psychomotorische dimensies evenals de bouwstenen.
- ✓ Ten bate van soberheid en duidelijkheid formuleren we kenniselementen in de regel slechts eenmaal in de totale set van minimumdoelen per graad, namelijk daar waar ze inhoudelijk het meest relevant zijn.
- ✓ Wat de haalbaarheid betreft:
 - Het geheel van de minimumdoelen mag niet het geheel van de onderwijstijd omhelzen. De onderwijsverstrekkers maken een eigen afweging inzake de benodigde en beschikbare onderwijstijd voor het bereiken van de minimumdoelen. Sommige onderwijsverstrekkers zullen zich ter zake laten leiden door een specifieke verhouding. Zoals eerder gesteld, moet van de totale onderwijstijd die nodig is om de minimumdoelen te bereiken in het lager onderwijs, de minimumdoelen voor Nederlands en wiskunde zo omschreven worden dat er minimum 50% van de onderwijstijd nodig is voor Nederlands en wiskunde in betrokken leergebieden en/of andere leergebieden.

WAT BETERFT DE WERKWIJZE BUITENGEWOON ONDERWIJS

Vermits de nieuwe werkwijze en mogelijke nieuwe inhoudelijke klemtonen in de nieuwe minimumdoelen van het basisonderwijs een impact zullen hebben op de na te streven minimumdoelen van het buitengewoon basisonderwijs, is het aangewezen om tijdens de ontwikkeling van de minimumdoelen basisonderwijs rekening te houden met mogelijke voorstellen voor het buitengewoon basisonderwijs.

WAT BETREFT DE WERKWIJZE

De overkoepelende commissies, de algemene ontwikkelcommissie (basisonderwijs), de ontwikkelcommissies (eerste graad secundair onderwijs), de ontwikkelcommissie (zevende leerjaar secundair onderwijs) en de valideringscommissie worden ondersteund door de administratie die een faciliterende rol heeft en instaat voor de coördinatie van de overlegmomenten, de verslaggeving en het in kaart brengen van de onderlinge consistentie.

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand,

Ben WEYTS